ملی مجلسین ایکینجی عمومی اجلاسینین ۲نجی جلسه سینده اولونموش دانیشیقلارو آقای پیشه ورینین آذربایجان ملی حکومتینین ایندییه قدر گؤردوگو ایشلر حقینده وئردیکی گزارش

جمعه گونو فروردین آینین ۱٦سیندا، ساعت ۹/۵ دا آذربایجان مجلس ملیسینین ایکینجی اجلاسی، نماینده لرین حضورو و آقای شبسترینین ریاستیله، تشکیل اولدو. بو جلسه ده دولت هیئتی ده حاضر ایدی.

آقای شبستری- من ایکینجی دوره اجلاسینین ۲نجی جلسه سینی رسماً آچیق اعلان ئدیرم. آقای محمد عظیما دوننکی جلسه نین صورت جلسه سینی مختصراً راپورت وئره جکدیر.

آقای محمد عظیما بیرینجی جلسه نین صورت جلسه سینی مختصر وجهله اوخودو.

آقای شبستری- بیرینجی جلسه ده اوخونان پروگرام موجبنجه آقای پیشه وری آذربایجان دولت هیئتینین ایندییه قدر گؤردوگو ایشلری باره سینده بیر راپورت وئره جکدیر:

آقای پیشه وری- من ئله فکر ئدیرم که، دئیه جگیم سؤزلر چوخ مفصل اولا بیلمز. چونکه دولتین بوتون گؤردوگو ایشلر خلقین اطلاعیله، خصوصاً مجلس ملی عضولرینین مستقیم نظارتیله اولموشدور. اونا گؤره منیم دئیه جگیم سؤزلر، گمان ئدیرم که، نماینده لر ایچون تازا سؤزلر اولمیاجاقدیر و فقط بونلار مختصر صورتده تذکر کیمی اولا بیلر. سیز چوخ گؤزه ل بیلیرسیز که، بیزیم ملی دولتیمیز مبارزه لرده

دوغولوب؛ دولت و مجلس سلسللرین، تفنگلرین و باشقا اسلحه لرین گورولتوسو آلتیندا تشکیل تاپیبدیر. بیزیم وزیرلریمیز و دولت ایشچیلریمیز آزادیخواهلاردان سئچیلیب دولت ایشلرینه وارد اولموشلارسا، کفایت قدر مجرب دگیلدیلر. استبدادی دولتدن پیس یادگارلار و منفور ارثلر: اوغورلوق، اختلاس، تنبللیک و دولت مقاماتیندان سؤاستفاده ئتمک و دوائرین بربادلیغیندان باشقا بیر شئی قالمیشدی. ایشچیلردن بیر عده سی فقط معاشلارینی تأمین ئدیب گونلرینی کئچیریب، ساعت سایماق و اوندان سونرا خصوصی ایشلرینین دالینجا گئتمکدن باشقا فکرلری یوخ ایدی. من اونلاری سرزنش ئتمک ایسته میرم، چونکه تشکیلاتین اقتضاسی او ایدی.

بئش نفر، اوچ نفر صادق آدام اولسایدی دا یا ایشدن چکیلیردی؛ یا ایشده قالیردی سا،محیطله سازش ئتمگه مجبور اولوردو و بئله لیکله بیر جور امرار معاش ئدیردی. ملی دولت تشکیلینده اداره لریمیزین وضعی بو ایدی. حتی من سابق استاندارلیق بناسینا گئتدیکده، استفاده ئتمک ایچون، بیر کاغذ و پاکت تاپا بیلمه دیم. خصوصاً او وقت که، استاندار بؤیوک اختیاراتلا گلمیشدی که، آذربایجان نهضت ملی سینی یاتیرتسین؛ فارسلار دئمیشکن "در باغ سبز" نشان وئرسین.

بیز حکومتی اله آلدیغیمیزدا وضعیت چوخ آغیر ایدی. من ایندی هله مالی جهتدن دئیره م هر حالدا حکومتی اله آلدیغیمیز زمان بیز پروگراملا ایشه باشلادیق و او پروگرامی تصویب ایچون مجلسه گتیردیک. بیز قاباغیمیزا قویدوغوموز پروگرام ایران دولتینین عادی پروگراملاری نظیری دگیلدی. بو پروگرام عملی بیر پروگرام ایدی. بیز بیلیردیک که، بو دولت معین بیر مدتده بو ایشلری گؤره جک. من بئله گمان ئدیرم که، او پروگرام نماینده لرین نظرینده دیر. پروگرامدا بیرینجی مسئله ملی حکومتین قورولوشودور. ملی حکومت ئله قورولمالیدی که، خلق حس ئتسین که، بو حکومت اونون قوردوغو حکومتدیر و اوندا یاخین دخالتی واردیر. بو ایش سؤزده چوخ آسان گؤرونوردوسه، عملده چوخ چتیندیر. چونکه کئچن حکومت خلقی دولتدن آیری اولماغا عادت وئرمیشدی. دولت خلقین باشی اوستونده بیر یومورروق کیمی

اولوب، ملت ایسه عذاب و فشار آلتیندا دولت چرخلرینی دولاندیرمالیدی. ملتین دولتی اموراتدا دخالتی یوخ ایدی. بیز بو عادتی دگیشمه لی ایدیک. دولت ملتین سعادتینی تأمین ئتمه لیدی. بیز پروگرامدا گؤسترمیشیک که، بو نئجه اولمالیدیر. بو ایشچیلرین شخصاً دموکرات اولمالاریله انجام تاپا بیلمز، بلکه عملده ئله اولمالیدی که، خلقین ایسته دیگی عمله گلسین. بیز تشکیلات اوزه ریله دولتی تشکیل وئریب ولایت و بؤیوک انجمنلری واسطه سیله اداره ایشلرینده، مالیه و صحیه ایشلرینده خلقه نظارت ئتمگه امکان وئردیک.

ایکینجیسی بلدیه لر مسئله سی دیر. کئچن دوره ده شهرداری انجمنلری دولت تشکیلاتینا تبدیل اولوب، بلدیه رئیسی دولت طرفیندن تعیین اولونوردو. ظاهرسازلیق ایچون اونا انجمن آدی قویموشدولار. بیز خلقین مستقیم صورتده بو انجمنی سئچیب و بلدیه ایشلرینده دخالت ئتمه سینه امکان وئردیک. البته بوتازا بیر ایشدیر. بیر مدت لازمدیر که، دوزگون صورتده چالیششین و بیز قطعی صورتده بونو ئده بیله جییک. منیم یادیما گلیر که، (آقای یکانی بورادا دیر یا خیر) کئچن ایل بایرامدان قاباق خویا گئتمیشدیم. بلدیه سپورلارینین پالتاری یوخ ایدی و آیلیق دا آلمامیشدیلار. ایستیردیلر شهرین کوچه لرینده اولان آغاجلارین باشینی کسیب ساتماقلا اونلارین آیلیقلاررینی تأمین ئتسینلر. من ایندی باشی اوجالیقلا دئیه بیلرم که، بلدیه میزین ایشی اوقدر یاخشی لاشیب، نه اینکه حقوقلارینی دا وئریرلر، بلکه شهرین ایچریسینده ده اصلاحات باشلانیبدیر. مراغه شهری ایرانین مشهور شهری حساب اولونماییب، دئمک اولار که، متوسط شهرلرینده دیر و مترقی شهر دگیلدیر. بونونلا برابر مراغه ده بلدیه انجمنی، مالی وضعیتین یاخشیلیغینا استنادا، تصمیم توتوب که، بیر دولت تیاتروسو بنا ئتسین. بو چوخ اهمیتلی بیر ایشدیر. چونکه ایران حکومتی ایندییه قدر حتی تهراندا دولت تیاتروسو عمله گتیره بیلمه ییبدیر. لاکن ایندی خلق انجمنی ئوز ئوی، ئوز عائله سی بیلیر. میاندابدا بلدیه اوروپا اصولیه بؤیوک بیر حمام دوزلتمک ایسته ییر. بو فکری بیز و مجلس اونلارا وئرمه میشیک. خلق ئوزو

احساس ئدیر که، بورادا حمام مسئله سی مشکلدور؛ گرک معاصر بیر شکلده بو مسئله نی اصلاح و حل ئتمک. البته بو کیمی ایشلر آسان ایش دگیلدیر. بئله بیر حمام نئچه مین تومنه، شاید ۸۰- ۹۰ مین تومنه باشا گلن بیر ایشدیر. بودا میانداب ایچون بؤیوک بیر پولدور.

تبریزده بلدیه نی تحویل آلاندا اورانین صندوقوندا پول یوخ ایدی. لاکن ایندی بیز باجارا بیله جییک که، یاخین زماندا تبریزده سو لوله کشلیگی عمله گتیریب و خیابانلاریمیزی آسفالت ئده ک. بیز اونلارین وسیله لرینی ده آلمیشیق. تبریز بیرینجی ایران شهری دیر که، اوندا سو لوله کشلیگی اولور. من دئمک ایستیرم که، حکومتین خلقه یاخینلاشماسینین نتیجه سی و منفعتی بودور. هله آذربایجاندا انجمنلر مسئله سی تازادیر. لاکن بونا باخمییاراق چوخ آز بیر یئر واردیر که، اورادا انجمن تشکیل وئرمگه موفق اولمامیشیق. چونکه ایندی، بیلیرسیز که، قیشدیر، سویوقدور، گئدیب گلمه وسیله لری ده یوخدور. هله ایندی ده اهردن نماینده لر گلنده شاید آت وسیله سیله گلیبلر.

ایندی انجمن تشکیلاتی قورولوب و طرحی ده وجوده گلیبدیر. اونو یواش- یواش منظم حالا سالماق لازمدیر. من فکر ئدیرم که، اوچ دورد آیدا بوندان آرتیق ایش گؤرمک اولماز و البته محترم نماینده لرین و دولت ایشچیلرینین فعالیتی و حسن نیتی اوزرینده بو نتیجه لر الده ئدیلیبدیر. اوندان سونرا بخشدارلیق و فرماندارلیق مسئله سیدیر. البته اونو بو تئزلیکده منظم* شکله سالماق اولمازدی. دولت مأمورلاری ایچریسینده هنوز آشنا اولمایانلاریمیز آز دگیلدیر. من، منیمله همکارلیق ئده ن وزیرلره مکرر دئمیشم که، بیز دیوانخانا قورموروق. بلکه اداره لریمیز قانونو اجرا ئتمک ایچوندور. فرماندارلاریمیزدا گرک قانونون ناظری و مجریسی اولسونلار. اما بوجور آداملار که، لایقینجه بونو باشا دوشسونلر چوخ آزدیر. چونکه**

---

*- بو کلمه بو کتابدا (منتظم) یازلمیشدیر. - یاشار آذری

**- بو کلمه بو کتابدا (ئدمیشم) یازلمیشدیر. - یاشار آذری

کهنه لر باشا دوشمورلر، تازالاردا اداره ایشلرینه آشنا دگیل لر. اونا گؤره ده اداره لرده بعضی یئرده کهنه آداملار و بعضی یئرلرده تازا آداملار لایقینجه مقصودوموزو اجرا ئده بیلمیرلر. بیزیم امیدیمیز بودور که، گلن دوره ده بخشدار، دهدار و کدخدالاری ئوز ایده آلیمیز اوزریله تربیت ئدیب و ایش باشینا قویاجاییق. بعضی مترقی یئرلرده دولت ایشچیلری تربیت ئتمک ایچون مدرسه لر آچیلیر؛ لاکن ایندی بو ایشدن ئوتری بیزده مشکلات چوخدور. بونا گؤره دیر که، ایندی بیز اینانديغیمیز آدامی ایش باشینا قویوروق. چوخ یئرلرده گؤرورسن که، او ایشچیلر بیر پارا ایشلرده وزیره مراجعه ئتمک یئرینه فرقه یه مراجعت ئدیر. یا اینکه فرقه یه مراجعت ئتمک یئرینه، حکومته مراجعت ئدیر.

مرور زمان لازمدیر که، بیز اداره ایشچیلریمیزی باشا سالاق که، دموکرات فرق سی سیاسی بیر رهبر دیر. گرک اونون دئدیگی سوزه قولاق آساق. لاکن حکومت ایشی باشقا بیر ایشدیر و گرک بو ایکیسی قاریشیلماسین. مثلا چوخ وقت اولور که، بیر ایشچی، منه مربوط اولمییان ایشلرده، اون دانا تلگراف بیری- بیرینین دالینجا منه گؤندریر. من مذمت ئتمیرم و دئمک ایسته ییرم که، خلق هنوز ملی حکومتین حقیقی معناسینا پی آپارمايیبدیر. گرک خلقی مرور زمانلا حاضرلاماق و اونلاری تربیه ئتمک. البته مثلده مناقشه یوخدور. بو ایش وحشی آتی توتوب مینمک و یا ایشه سالماق کیمیدیر. آدامی آتا تشبیه ئتمک اولماز. اما من بونو دئمک ایسته ییرم که، گرک تازا آداملاری ایشه آلیشدیرماق. اما بو بیر گون و یا ایکی گونده اولان بیر ایش دگیلدیر. سیاسی جهتدن علاوه تعلیم و تربیت مسئله سینین ده بورادا دخالتی واردیر. بیز، مین جور چتینلیکلره باخمییاراق، بو آز زماندا یئنه ده بیر قدر ایشچی تربیت ئده بیلمیشیک. بیز امید ئدیریک که، اونلار تئز بیر زماندا دموکراتیک وضعیته آشنا اولاجاقلار. چونکه نیت خالص اولوب خلقه خدمت ئتمک فکری اولورسا، اول دفعه اونلار اشتباه ئتسه لرده، آخرده حقیقتی تاپاجاقلار.

حکومت قورولوشوندان سونرا انجمن تشکیلی، بخشدارلار و فرماندارلار، اجتماعی آداملار تربیه ئتمکله، یواش- یواش خلقی ملی حکومته یاخینلاشدیرا بیله جگیک.

بونونلا علاقه دار* اولان مسئله لردن بیریسی ده امنیت مسئله سیدیر. بیز اولیندن دئمیشیک که، وار قوه میزله چالیشاجاییق که، خلقین مالی، جانی، ناموسو حفظ اولسون. چونکه امنیت اولمادیقدا بیزیم هئچ بیر تدبیریمیز نتیجه وئرمیه جک ایدی. بونا گؤره ده ملی حکومت تشکیلینده هامیمیز چالیشدیق که، امنیت، اولدوغو کیمی، تأمین اولسون. من کنارلاردا کندلیلرله دانیشیردیم. حتی چوخوسو منی تانیمیردی که، کیمم و امنیتدن راضیلیق ئدیردیلر. حتی مراغه ده بیر پارا آداملار دئیردیلر که، داستانلاردا دئیلن کیمی، امنیت اوقدر یاخشی اولموشدور که، گرک گئجه لر دکانلاری آچیق قویاق، تا خلق گؤرسون که، بو ایش افسانه دگیلدیر، بلکه حقیقتدیر. بیز ملی حکومتی اساس امنیت ایچون قورموشوق و امنیتله اثبات ئده بیلریک که، دشمنلریمیزین اولده بیزه دئدیکلری سؤزلر (آذربایجان نهضتینی عمله گتیره نلر اوغرودورلار، جانیدیرلر، یالانچیدیرلار) اویدورمادیر.

بیز بونودا اثبات ئتدیک و عملده گؤستردیک که، امنیت ایجاد ئتمک اولار و خلقی راحتلیگه چاتدیرماق اولار. البته نواقص چوخدور. تک- تک فدائیلریمیز، فرقه عضولریمیز و اداره لریمیزده بیر پارا نقصانلار واردیر. قوی بعضی یولداشلاریمیز بیلسین که، هر کس ئوز گناهینین جوابینی شخصاً وئرمه لیدیر.

بیز اهرده ایگیرمی، بلکه قیرخ ایل قولدورلوق ئله ین صمد خان و عبداله خانلاری مجازات ئتدیک. خلق بیزی آلقیشلادی و بیلدی که، ملی حکومت اونون راحتلیگی ایچون چالشیر. سید ضیاء روزنامه لری قارنی ییرتیق کاظیما "شهید راه آزادی" آدی قویدولارسا، خلق اونلارا گولدو.

ملی حکومتیمیزده بوجور آداملارا حیات اولا بیلمز. گرک اونلار، قانون مقابلینده، چوخ محکم بیر صورتده محاکمه اولسونلار. هر کس ئوز جرمونون مجازاتینی گرک

*- بو کلمه بو کتابدا (علاقه ار) یازلمیشدیر. - یاشار آذری

چکسین. آیری بیر آدام اونون مجازاتینی چکه بیلمز. اوغول ده ده نین جرمیله مجازات اولماز. بیز بیرینی، مجرم اولدوغو صورتده، مجازات ئدیریک سه؛ اوغلونو تربیت ئتمه لییک. گرک مجلس نماینده لری ولایتی و بؤلوک انجمنلری واسطه سیله اونلارا بیلدیرسینلر که، ملی حکومتده بیر آدامین بیر شاهیسینی قانون سوز آلماق اولماز. بیز آزادلیق و خلق دشمنلرینین مالLARینی مصادره ئدیریک. البته آزادلیق علیهینه اولان آداملار گرک مطرود اولسونلار. لاکن بو، قانون موجبنجه و معین اولونموش کمیسیون واسطه سیله عمل اولونور و اونلارین ماللاری مصادره و دولت ایچون یاردیم اولور و البته بو ماللار نه حسن، نه حسین، نه جعفر، نه تقی یه دگیل، بلکه خلق یولوندا مصرف اولمالیدیر.

ممکندور اتفاق دوشسون که، تک- تک آداملار مصادره اولونان ماللاردان استفاده ئتمیش اولسونلار. لاکن بو چوخ نادردیر. بو ایشلری گؤرنلر شدید صورتده مجازات اولمالیدیرلار. اونلارین دوستلوغو آیی دوستلوغودور و بیزه دشمن لیکدیر. گرک کاملاً تأمین قضائی اولسون. تک- تک آداملار بئله بیر ایش لر گؤرموش اولسالاردا، گرک مجلس ملیده اونلارین قاباغی آلینسین. قوی خلق آزاد یاشاسین. خلق نه قدر آزاد یاشارسا، داها آرتیق حکومتیمیزین دالیندا دورار. لاکن بئله اولمادیقدا تشکیلاتیمیز تنزلیکله آرادان گئده ر. بیز گرک خلقین اعتمادینی ئوزوموزه جلب ئده ک که، خلق هئچ تصور ئتمه سین که، دموکرات فرقه سینده و ملی حکومت اداره لرینده پیس ایش گؤره ن آدام اولابیلر. بو فلسفه لر هوادان دگیل. مین ایللرله امتحان اولونوبدور. هر یئرده قانون وار، یاشایش وار. هر یئرده ظلم وار ایستر اورادا اولان دولتین عنوانی دموکرات، ایسترسه مرتجع آدیله آدلانسین، انسانلار سعادته یئتیشه بیلمزلر. ملی حکومت بو ایشه بؤیوک اهمیت وئریر.

بیزیم ملی دولتیمیز امنیت جهتدن چوخ ایشلر گؤروب. فکر ئدیرم که، شهر امنیتی و اطرافداکی امنیت آز- چوخ یاخشیلاشیبدیر. کئچن حکومتلرده خلقین اکثریتینی تشکیل وئره ن کندلیلر ایچون هئچ جور جانی و مالی تضمین یوخ ایدی. بونلار، نه

تک اوغرو و قولدورلار، بلکه دولت مأمورلاری و ژاندارملار طرفیندن ده تضییق اولونوردولار.

ملی حکومت زمانیندا هئچ وقت بیر مأمور، قانونسوز، بیرینین ئوینه گئده بیلمز. بئله ایشلر گؤرونورسه گئت- گئده قاباغی آلیناجاقدیر.

کئچن زمان کندلیلر بیر تمیز پالتارلی گؤروردوسه، ئوزونو گیزلتمک ایسته ییردی. لاکن اینده بئله دگیل. اونلار باشلارینی یوخاری توتورلار. اینده کامل امنیت اولونوبدور. اینده قاچاق و قولدورلوغون قاباغی آلینیبدیر.

دشمن نه قدر چالیشیرسا که، بیزیمله کردستان خلقینین مناسباتینی بولاندیرسین، لاکن بیز بونون قاباغینی آلیریق و حقا کردستان فرقه چیلری ده دوستلوغا چالیشیرلار. بیزیمله کردلر آراسیندا اختلاف سالماغا چالیشانلارین پیس حرکتلری ده، معلوم اولدو که، "ارفع" الیله اولوب. بیر عده مراغه ده و چاردولی ده کرد پالتاریندان تجهیز اولونموشدور و بعداً میانه و مراغه حدودو آراسیندا ۳۰۰ نفر بیزیم علیهیمیزه تجهیز اولونموشدور. بیز تئز لیکله اونلاری آرادان آپاریب آز زماندا فدائیلریمیزین خدمتی سایه سینده ساده بیر صورتده اونلاری بر طرف ئتمگه موفق اولدوق. بو، آذربایجاندا گؤرونمه ین بیر اهمیتلی ایشلردن دیر. اینده اهر و مراغه اطرافیندا ملی دولته نسبت مخالف هئچ بیر حرکت یوخدور. اردبیل و گرمی محال لاریندا بعضی آنتریکلر اولموشدو. بیز اونو دا آرادان آپارمیشیق. خلقین گناهسیز اوشاغینین باشینی کسن حکومته هئچ کیم طرفدار اولماز. عدالت و قانون دوزگون صورتده اجرا اولونمالیدیر.

سونرا من ایسته ییردیم بونو دئیه م که، دولت قورولوشوندان سونرا امنیت مسئله سینده خلقیمیز کهنه ژاندارملاری آرادان آپاریب و قانونی نظمیه تشکیلاتی وجوده گتیرمیشیک. امیدواریق که، بیر ایکی آیا قدر نظمیه نین بو تشکیلاتی چوخ منظم بیر حالا دوشه جک و ژاندارم تشکیلاتیندا اثر قالمییاجاقدیر.

سونرا اقتصاد و مالیه موضوعودور. ملی حکومت وجوده گلدیکدن اوچ آی قاباق، بیز ساده بیر تدبیرلر گؤرموش ایدیک که، حکومت دگیشدیکده بورجا، یا اعانه ییغماغا مجبور اولمایاق. کئچن انقلابلاردا چوخ اتفاق دوشموشدو که، انقلابی عمله گتیره نلر مجبور اولموشدولار متموللردن بؤیوک اعانه ییغسینلار. بیز بانگلاری توتمالی ایدیک. لاکن بیز اگر بیر آز عجله ئتسه ایدیک ، ممکن ایدی که، ۲۱ آذرده ملی تشکیلاتیمیزی قورماغا موفق اولا بیلمه یه یدیک. چونکه تهران چالیشیردی که، بیزی تحریک و عصبانی ئتسین و ایش یئتیشمه میشدن بیزی بوغسون. اونا گؤره ده بیز بانگلاری تئز توتا بیلمه دیک و بیر هفته ۲۱ آذره قالمیش توتدوق.

بیز بانگلاری اشغال ئده ندن سونرا معلوم اولدو که، تهران حکومتی آنلامامازلیقدان، یا عمدی صورتده اوزون مدتدن بری تبریز بانگینا، بیر شاهی دا اولسا، پول گؤندرمه میشدیر، بلکه عوضینده حواله گؤندرمیشدیر. تبریز بانگی دا ئوزو اسکناس چاپ ئتمیر که، دولت ایشچیلرینه وئرسین . بلکه تاجرلر و باشقا آداملار بانگا اعتبار ئدیب قویدوقلاری پوللاری دولت ایشچیلرینه خرج ئدیردی. بورادان چیخان مالیاتلار تهرانا گؤندریلیب و ۱٤ میلیون تومان پرداختی تهراندان آنجاق حواله گؤندریلیبدیر.

بانگی تحویل آلدیغیمیز زمان ایکی ملیون ایکی یوزمین تومن دولت بانگیندا و یاریم ملیوندا آیری بانگلاردا وارایدی. مقابلینده ۱۵ ملیون تومن خلقه بورجلوایدی. بوندان باشقا بیز مجبورایدیک که، اقلاً دولت ایشچیلرینین آذر حقوقونو وئره ک و بو حقوق دا ۳ ملیوندان آرتیق اولوردو. دئمک که، گرک مالیات ییغیب اونلارا و خلقین بورجونا وئره یدیک. ملی حکومت هر شئیدن آرتیق اقتصادا، پولا باخیبدیر.

ایندی دئمک اولار که، دنیادا پول مسئله سی انسان بدنینده اولان قان کیمیدیر. بیر اجتماعدا پول اولمازسا، ممکن دور که، او اجتماع سقوط ئتسین. بونا گؤره ده بیز پول باره سینده آشاغیدا گؤستره جگیم جدی تدبیرلری گؤتوردوک:

اولاً بیز قدغن ئتدیک که، بانگلار موقتی حالدا آداملارا پول وئرمه سینلر. چونکه بیر پارا آداملار بانگلاردان پول آلیب تهرانا آپاریردیلار و ایکی ملیون موجود اولان پولدا بو ترتیبله کفایت ئتمزدی. اولده بئله نظره گلیردی که، بازاردا بؤیوک بحران عمله گله جکدیر. من ایشده مطالعه ئتمیشم. منیمله ایشله ین وزیرلر بیلیرلر که، من اول بانگ، مالیه، اقتصاد و سونرا باشقا ایشلره باخیرام. ایندی تاجرلر، اولابیلر که، ئوزلری بونا اعتراف ئتمه سینلر؛ لاکن بیزیم بو ایشیمیز باعث اولدو که، آذربایجاندا تاجرلر ورشکست اولمادیلار. هالبو که، بو مدتده بین الملل محاربه سی قورتاردیقدان سونرا ایرانین باشقا شهرلرینده یوزلرله تاجرلر ورشکست اولدولار. الحمدلله بیزده ورشکست اولان یوخدور. بیز اگر او وقت ایکی ملیون تومنی پایلاسایدیق خلق بانگا توکولوب، بیر هرج و مرج عمله گلردی. لاکن تدبیلریمیز نتیجه سینده، ایکی ملیون موجود عوضینده، ایندی بیز، ایکی ملیوندان یوخاری و بلکه ده ۳ ملیون خلقه، طلبلری بابتیندن وئرمیشیک. مالیاتدان یوزده ایگیرمی بئش تهرانا وئرمک عوضینه اونو طلبکارلارا وئریریک. بیز بیر ملیون پس انداز بابتیندن خلقه وئرمیشیک. البته بو مرور زمانلا اولوبدور. ایندی بیز حس ئدیریک که، مالی وضعیتیمیز یاخشیلاشیر. ایندی بلدیه اداره لرینده بیر انقلاب کیمی وضع وجوده گلیبدیر. البته بو انقلاب فقط دولتین مالی تدبیرلری وسیله سیله اولونان بیر ایشدیر. ایندی بلدیه وضعیتی ده دوزلیر و بوتون آذربایجاندا یواش- یواش بلدیه لر فلاکت حالیندان قورتاریرلار. بس دئمک* که، ملی تدبیرلریمیز بانگلاری و باشقا اداری ایشلریمیزی ده دیریلتدی.

گلیردن وئرگی مالیاتینا گلدیکده، بو مالیات دوزگون قورولسایدی، عادلانه بیر ایش ایدی. محاربه زمانیندا بیر نفر مالی آلیردی؛ صباح اون برابر قیمتینه ساتیردی. دنیادا مالی ایشده ایشله ینلر بئله مصلحت گؤرموش ایدیلر که، دعوا زمانی بو قانونو قویسونلار که، بیر آدام بیر گونده جزئی بیر معامله ده ۱۰ مین تومن قازانیرسا،

---

*- بو کلمه بو کتابدا (ئمک) یازلمیشدیر. - یاشار آذری

۸مین تومنی نی دولته وئرمه لی اولسون که، دولت قوتلنسین؛ مأمورلارینا و باشقا اداری ایشلرینه خرج اولسون.

البته تجارتده یوزده دوقوزیوز قازانج عادلانه دگیلدیر. تازا گلیردن وئرگی مالیاتی قانونو قویولاندا، دکتر میلیسپونون[1] نظری شاید اول درجه ده دوزگون ایدی. لاکن تهران مجلسینی تشکیل وئره نلر بؤیوک تاجرلر و متموللردن ایدی که، اونلارا بؤیوک مالیاتلار علاقه توتوردو. بونا گؤره اونلار اشکاللار چیخارتدیلار و مالیاتین نقشه سینی بیر آیری یولا سالدیلار که، نتیجه ده قارماقاریشیق بیر شکله دوشدو و بئله اولدو که، تاجرلر دفترلرین دگیشدیلر و بیر تجارتخانادان مهم تجارتخانا وجوده گتیردیلر. بورادا بؤیوک تاجرلریمیز واردیر که، بؤیوک قازانجلاری اولموشدو و ایندی آند ایچیرلر که، عایداتیمیز یوخدور. لاکن عملده هامی بیلیر و گؤرور که، اونلارین نه قدر عایداتلاری وارمیش. بونا گؤره مالیات اداره لری ده، چون مالیات وصول ئده بیلمیردیلر، تشخیص وئریلن مالیاتین قاباغینا بیر صفر قویوردولار، تا بلکه بیر شئی وصول ئده بیلسینلر و بئله لیکله هرج و مرج تولید اولوردو.

معلومدور که، ملی حکومت تشکیل تاپدیقدا، بیزیم مالی متخصصلریمیز یوخ ایدی و چاره یوخ ایدی که، مالیاتی تشخیص وئرمک ایچون بیر کمیسیون سئچیلسین. تهران مجلسی ثروتمند آداملاردان تشکیل اولوندوغونا گؤره، اورادا ئله بیر اصول گؤتورموشدولر که، ایللرله مالیات وصول ئتمک اولمازدی. مثلا اگر بیر آدام تشخیص وئریلن مالیاتا اعتراض ئتسه ایدی، گرک عالی کمیسیوندا اونا رسیده لیک اولایدی که، بو کمیسیوندا تهراندادیر. بئله لیکله بؤیوک تاجرلر و بؤیوک مالیاتلارا شامل اولانلار که، ئوزلری بو قانونو کئچیرمیشدیلر، نئچه ایللرایدی که، بو قانوندان استفاده ئدیب، مالیاتلارینی تأخیره سالیردیلار.

بیز منتظر اولابیلمزدیک که، تهران عالی کمیسیونو، ایللر بویو اعتراضلارا باخمییاراق، مالیات کمیسیونونو سوروندورسون و بیزی اقتصادی فشارا سالسین.

---

[1] ـ ایکینجی دنیا محاربه سی ایللرینده ایران حکومتینین استخدام ئتدیکی آمریکالی اقتصادچینین آدی.

بونـا گؤره بـو ایشی محلی شرایطه اویغون بیر طرزده اجرا ئتمگـه قرار وئردیک. عادلانه صورتده بیز بیر قدر مالیات وصولونادا موفق اولـدوق. بیز بیر عالی محکمـه قوردوق که، مالیات اجراسینا اعتراضلاری اولانـلار او محکمـه یـه مراجعه ئتسینلر و بـو محکمــه ده رسـیده لیـک اولوندوقـدان سـونرا، آرتیـق مالیــات آلینمـیش اولــسا، صاحبلرینه قایتاریلسین. بیز بئله لیکله تهران حکومتینین مالیات وصولوندا، ئوز الیله یاراتــدیغی، اشــکالی اورتــادان گؤتورمــوش اولــدوق. بیــز غیرمــستقیم ایــشلرله کوپونچیلارین قاباغینی آلماق، قند و شکرین قیمتینی عادلانه بیر حالا سالماقلا اقتصاد ایشینه کمک ئتدیک و بـو مـاللارین قیمتینـی معتدل بیر شکله سالدیق. بـو ایشیمیزین حتی تهرانین بازاریندا دا شدید تأثیری اولدو.

البته بو ماللاردان چیخان سرمایه نی آیری یئره خرج ئده بیلمزدیک، چونکـه اونـدا موجودی پول دا آرادان گئدیب دولتـه ضرر اولاردی. مـثلا گرک ایدی کـه، چـای آلیب یئرینـه قویولایدی.

بیز غلط قانون استخدامی آرادان آپاردیق. کئچن زماندا غلط قانون استخدام اصولیله مثلا بیر نفر ضباط بؤیوک بیر حقوق آلیردی. مقابلینده بیر نفر تحصیل ئتمیش ایکی یـوز تـومن حقـوقلا اسـتخدام اولونـوردو. اونـا گـؤره بیـز لیـاقتلی اولمییـان آداملاریـن حقوقلارینی آزالتدیق و ئـوز یولداشـلاریمیزا دا دئـدیک کـه، آز حقوق آلـسینلار. البتـه محاربه زمانیندا قویولان حقوقلار ایندی اولابیلمز و بـو ایش ده غیرعادلانـه دگیلـدیر. چونکه سطح زندگانلیق آشاغی گلیردی. مثلا بیر آدامین اوتوز تومن حقوقو و یئتمیش تـومن مـدد خـرج و فـوق العاده سیدی. اینـدی کـه، سـطح زنـدگانلیق آشـاغا دوشـوب و یوزده قیرخ جنسلر آشاغی گلیر؛ دئمک اولار که، بیزیم بو ایشیمیز کاملاً عادلانه دیر. ایندی مثلا تبریزده یـاغین قیمتـی ۲۵ تـومن دیـر. در صورتیکه کئچن ایللرده آلتمیش تومن ایدی. ایکی قرانلیق یومورتـا اینـدی ۱۲ شـاهییا سـاتیلیر. اینـدی هر پارچـا کـه، بازاردا مثلا اون تومنه ساتیلیردی، دولت مغازه لرینـده اوچ تومنـه سـاتیلیر. بیـز دعـوا

زمانی نین حقوقونو وئرسیدیک، اوندا هم ناعادلانه اولمازدی، همده خلقی سویماغا مجبورایدیک. همده سطح زندگانلیق یوخاری گئده ردی.

سونرا بؤیوک بدبختلیک که، ایرانین باشیندا واردیر، بودور که، ایشچینی ایشه گؤره قویموردولار و قدیمدن سوئدلیلر و بلژیک لیلر نئجه اصول قویموشلارسا، ئله ده قالیردی. مثلا بیزیم اداره لریمیزده اون نفر آداما ۱۲ نفر پیشخدمت ایشله ییر. سیزین نظریزه ئله گلمه سین که، پیشخدمتین حقوقو آز اولوب، دولت بودجه سینه ئله تأثیری یوخدور؛ لاکن آذربایجان دوایرینده پیشخدمتلرین عده سی ایکی میندن زیاده دیر. آیدا اونلارین حقوقو ایکی یوز مین تومن اولور. بیز بو پوللا یاخشی قوشون ساخلایا بیلریک. البته مقصودوموز پیشخدمتلر ایله مخالفت ئتمک دگلیدیر. لاکن اداره نین هر بیر کیچیک ایشینه بیر شعبه آییرماق که، مثلا بو شعبه لرین، ایلین باشیندا شاید یوز تومنلیک دولته نفعی یوخدور. اونلارین حقوقلاری کندلیلره و قوجا آروادلارا تحمیل اولونور. البته بو عده نین هامیسینین تقصیری یوخدور. لاکن دئمک اولار که، ایش قورانلار قاباقجادان بونو فکرئتمه ییلر.

بیز بیرینجی دفعه تمام اداری تشکیلاتی دگیشه بیلمزدیک. بونا گؤره ده بیر آز ایشچیلرین عده سینده تخفیف وئردیک و بیر قدر ده، اول اوچ آیدا، او آداملارین حقوقلاریندان که، وجودلاری زاید دیر، آزالتدیق. ایندی ایسه بیکارلیغین قاباغینی آلماقدان ئوتری بوتون ایشچیلری ساخلاماق مجبوریتینده ییک. بو آداملارا باشقا یئرلرده مفید ایشلر وئره جییک. بونونلا برابر، ناچاریق که، اونلاری بیر مدت ده اداره لرده ساخلاییب کوچه لره تؤکمکدن پرهیز ئده ک. بو ایلکی بودجه میزده بیر نفرده اداره ایشچیسی نین اداره دن چیخاریلماسینا یول وئرمه میشیک. برعکس بعضی تازا مؤسسه لر تشکیل ئتمکله ایشچیلریمیزین عده سینی آرتیرمیشیق.

ایندی حساب بیزیم الیمیزده واردیر. بودجه میزده تنظیم اولونوبدور. هامینیز بیلیرسیز که، ایران دولتی نئچه ایلدیر که، کامل بیر بودجه تصویب ئده بیلمه میشدیر. آنجاق بیر آیلیق و ایکی آیلیق ناقص بودجه مجلسه گتیرمیشدیر. لاکن بیز بو دوره ده،

کامل صورتده، بودجه میزی مجلس ملیمیزه گتیرمیشیک. هله بو گرک بوندان دا تئز مجلسه وئریله ایدی. لاکن تأخیرینه سبب بیر پارا علتلر واردیر که، اونلاری سیزه گؤستره جگم.

بیز کئچن گلیردن وئرگی مالیاتینی دگیشدیردیک. چونکه بیلیردیک که، ایندی کئچن ایللر کیمی استفاده ئتمک اولماز و عادی بیر حالدا بوندان استفاده ئتمک چتیندیر و آنجاق گوجلو تاجرلر بازاردا استفاده ئده بیلرلر. بیز بو اوچ آیین ایچینده مالی جهتدن ایشلره مسلط اولدوق. اوچ یوز مین تومن فقط میانه و زنجان دمیر یول اداره سینه وئردیک. بونو وئرمه سه ایدیک ده، اولمازدی. ایندی بو جهتدن ملی حکومتین وضعیت مالیسی یاخشیدیر.

تدبیرین بیریسیده بودورکه، بیر ملیون خزانه قبضی چاپ ئتمیشیک. بو، بوندان ئوتری دیر که، جنسی اوجوز وئره ک. مثلا اون تومن جنس مقابلینده دوقوز تومن آلینیر. بونون فایداسی بودور که. اولاً خلقدن بیر ملیون تومن بورج ئتمگه مجبور اولمادیق. البته بو پول بورج اولونسایدی، استهلاک اولوناجاق ایدی. بؤیوک مقداردا گرک فائض وئریله ایدی. بوندان باشقا جنس ده ساتدیق و بو بیر ملیون، ایلین آخرینا قدر، نئچه دفعه دولانار و نئچه برابر اولار.

بوگون که، آیین اون آلتیسیدیر، مالی جهتدن داها وحشتیمیز یوخدور. بیز بیلیریک که، پولوموز وار. بو بؤیوک بیر موفقیتدیر که، بودجه میزی تنظیم ئتمیشیک و کسر بودجه میز یوخدور. بو ایش حتی اوروپا دولتلرینده ده چوخ چتیندیر. بیزیم بودجه میز، کئچمیش دولتین طرفیندن یازیلان بودجه دن، نئچه قات آرتیق دیر. بودجه میزده مین نفر آرتیق ایشچی استخدام ئتمیشیک. بیز اداره ایشچیلرینی ساخلیریق تا ایش تاپیلدیقدا اونلارا باشقا ایش وئره ک. البته بو ایش مالی سیاستیمیزین دوزگون لوگونون نتیجه سیدیر.

آقای شبستری- اون بئش دقیقه تنفس وئریلیر.

تنفسدن سونرا.

آقای شبستری- آقای پیشه وری ئوز بیاناتینا ادامه وئرسینلر.

آقای پیشه وری- بو مسئله دن سونرا فکریمیزی مشغول ئده ن اقتصاد مسئله سیدیر. بیز هله فکر ئدیرک که، ملی حکومت تشکیلیندن سونرا آذربایجاندا بؤیوک احتکارلار باشلانیب و ممکن دور که، آذوقه آزالا. اوندان سونرا، مخالفریمیزین تبلیغاتینین نتیجه سینده، وحشته دوشموش تاجرلر خارجه آذوقه آپارالار و ئوزلرینه سرمایه ئده لر. بو قورخو حکومت ملیدن قاباق دا وارایدی. اونا گؤره بیر همیشه شهرین آذوقه سینی کنترول ئدیریک. فرقه نین اینانیلمیشلاری اقتصاد ایشلرینی نئچه مدت تأمین ئدیردیلر. فرقه نین تشکیلاتلاری یولو ایله، درخشانینین شهر انبارلاریندان نظامیه یه آذوقه انتقال وئرمه سینین قاباغینین آلینماسینا چالیشیردیق. بیز بیلیردیک که، سیاسی ناراضیلیقلار، بحرانلار اغلب چؤره ک مسئله سیندن دیر.

بیز چالیشدیق آذوقه نین یولونو آذربایجاندان خارجه مسدود ئده ک که، بو ایش بعضی اشخاصا ضررلی دیر. لاکن قوی بئش نفر، اون نفر ضررگؤرسون، اهالی وحشته دوشمه سین و ملی حکومتدن بهالیق گؤرمه سین. نئجه که، دئدیم بو ایشدن بیز یاخشی نتیجه آلدیق. چؤره ک و سایر شئیلر اوجوزلاندی. لاکن تهراندا عکسینه اولدو. حتی دئدیلر که، آذربایجان آذوقه وئرمیر. آجلیق اولور. در صورتی که بو فریادلارلا اوبیریسی طرفدن چالیشیردی که، مالی بحرانلار بیزی بوغسون و پول لاریمیزی چکیب آپارسین. متوحش اولان وارلی آداملار پوللاری آپاردیلار. بیزی فشاردا قویماق ایسته دیلر. بو ایش سبب اولدو که. بازاردا جنسلر داها اوجوز اولسون. خلقین اکثریتی اوجوزلوقدان راضی اولوردو. اداره ایشچیلری، زحمتکش و کارگرلر راضی قالیردیلار. بو، اوزون مدت دوام ئده بیلمزدی. محصولون بهالیغی پیس اولدوغو کیمی، حددن آرتیق اوجوزلوغودا بئله ضررلیدیر. گرک کندلینین ئوز ایشینه اوره گی قیزسین و محصولونو عادلانه قیمته ساتا بیلسین. بیز جور- بجور یوللارلا بونون قاباغینی آلدیق:

۱- صادراتا عوارض تعیین ئتمک مسئله سی ایدی. چونکه جنس آذربایجاندان خارجه گئتسه ایدی. بیردن سریع بیر صورتده باهالیق تولید اولاردی. بونا گؤره چوخلو مذاکره دن سونرا انقلابی بیر تدبیر گؤتوردوک و بئله قرار وئردیک که، صادرات مقابلینده عوارض آلینسین. آذربایجاندان گئده ن جنسلره بیر مقدار کرایه و بیر مقداردا نفع اوستونه گلیر و بئله لیکله بو جنسلر همیشه تهراندا اوجوز اولور.

بیز اول خشکبارین صادراولماسینا اجازه وئردیک. اولده بیز صادراته اجازه وئرمیردیک. لاکن ایندی وئرمیشیک. بونونلار برابر، یئنه لایقی قدر صادر اولونمور. دئمک اولار که، بو وضعیت دنیا وضعیتینه باغلیدیر. گلجکده بیز قیمتلی جنسلریمیزی صادر ئتمگه یول تاپاجاییق. عمومیتله دئمک اولار که، ایران دولتینین خارجی و تجارتی سیاستی یوخدور. تهران حکومتی خارجدن گلن ماللارین قاباغینی آلماق و ئوز ماللارینا دنیادا بازار تاپماق باجارمیر. ایندی مثلا تیکیلی پالتار و اوتومبیل سئل کیمی ایران بازارینا تؤکولور، دسته- دسته تاجرلری ورشکست ئدیر. خارجدن گلن کهنه پالتارلاری گئیمک بیزه تحقیر و توهین دیر. بیز اونلاری گییه بیلمه ریک. ایران حکومتی ئوزو بیلیر، نه ئدیرسه ئتسین. لاکن بیز ئوز قیمتلی جنسلریمیزی صادر ئدیب و عوضینده بیزه لازم اولان شئیلردن: مثلا لاستیک، شهرلریمیزین آبادلیغی ایچون لوله، آسفالت و باشقا شئیلر وارد ئده جییک. ایران دولتی ئوزونه لازم اولان شئیلری، احتیاجی قدر، وارد ئده بیلمیردی و بیلمیر. چونکه تهران ایشلری اوغرولار الینده دیر. بیر تاجر یوزمین تومن وئریر واردات اجازه سی آلیر. بئله لیکله من دئیه بیلرم که، بیز خارجی تجارت مسئله سینده ده مسلط اولموشوق.

امید ئدیرم بئله بیر محکم اقتصادی سیاسته مالک اولان بیر حکومت ترقی ئده ر و هر بیر مشکلاته فایق گلر. محاربه زمانی تجهیزات و سلاح قاییران کارخانالار ایندی هامیسی تجارتدن ئوتری ایشله ییر. بو خطرناک دیر. بونلار خلقین قانینی سوراجاق. ایندی بونون نتیجه سینده بیزیم صنعتکارلاریمیزدان مهم بیر حصه سی بیکار قالماغا مجبور اولموشدور. اگر محکم اقتصادی تدبیرلر گؤره بیلمزسک

صنعتکارلاریمیز آرادان گئده ر. بیکارلیق دنیانی تهدید ئده ن بیر بؤیوک بلادیر. بوندان بؤیوک اعتصابلار، بؤیوک اقتصادی بحرانلار عمله گلیر. البته ئولکه نین دوره سینه حصار چکمک اولماز. لاکن واردات و صادرات ایشلرینه ئله ترتیب وئرمک اولار که، ایسته دیگیمیز شئیی آلیب و ایسته مه دیگیمیزی آلمایاق. نئجه که، سووه ت ئولکه سینده بئش ایللیک نقشه لر اوزره بو چتین لیکلری آرادان آپاریرلار.

کئچن دوره ده ده بیزده احصائیه موضوعو چوخ پیس شکلده ایدی. مثلا بعضی ئولرده نئچه دانا آرتیق سجل تاپیلیردی. هله ایندی ده واردیر. ایندی بیز دوزگون احصائیه تهیه ئدیریک. بیلیریک که، خارجدن گتیریلن کبریته احتیاجیمیز یوخدور و بلکه کارخانالاریمیزدا تهیه ئدیلن آرتیق کبریته گرک خارجده بازار تاپاق. بیرده بونو بیلمه لییک که، ملی حکومت دیوانخانا دگیل. اونون وظیفه سی خلقین حیاتینی تأمین ئتمک ایچون یوللار تاپماقدان عبارتدیر. بحران سئلینین قاباغینی آلماق بو وظیفه نین گونده لیک ایجاباتیندا ان مهمو حساب اولونا بیلر. بیز چالیشیریق که، تجارت ساحه سینده ئوز محصولوموزو خارجه یئتیره بیله ک و او شئی که، تجارتیمیزه ضررلیدیر، اونون وارد اولماسیندان جلوگیرلیک ئده ک. بیز بویولدا چوخ موفقیتلره نایل اولموشوق. لاکن هله بعضی شئیلردن حداکثر استفاده نی ئده بیلمیریک. ممکن دور که، بیر نفرین ۳- ٤ اوتومبیلی اولسون و بیعرضه اولسون و اونلاردان هیچگونه استفاده ئده بیلمه سین. لاکن ۳- ٤ قاطری اولان بیر آدام ئله یه بیلر، او قاطرلاردان کفایت قدر استفاده ئدیب، اولکی شخصدن قاباغا دوشسون. آقای رسولی ایله میاندوآب کارخاناسینا گئتدیکده، ایران ارتجاعی حکومتینین هئچ وقت ئوزونون الینده اولان امکانلاردان، خلقین آسایشی ایچون لازمی استفاده فکرینده اولمادیغینی یئنه ده گؤردوم. گؤردوم که، یدی دانا تراکتور ایش سیز و استفاده سیز حالدا ساخلانیبدیر. بیلدیگیمیزه گؤره هر تراکتور ایکی هکتار یئر سوره بیلر. من گؤردوم که، بو تراکتورلاری کامیونو چایدان چیخارماق ایچون ساخلاییبلار. هال بو که، بو تراکتورلارین هر بیریسی ۲۰ مین تومنه باشا گلیر و بو بؤیوک بیر ثروت دیر.

بیز گرک چالیشاق که، اقتصادی امکانلاردان یاخشی استفاده اولونسون. مثلا چوخ یئرده چایلار واردیر که، اگر سد باغلانا، اونلاردان بؤیوک استفاده لر اولونا بیلر. بیز گرک صنعتی فلاحت عملـه گتیره ک. مثلا پـامبیق، باراما، کتـان و قنـد چوغونـدورو یئتیره ک. بیزیم اقتصادی و تجـارتی ایـشچی میـز آزدیـر. اغلـب دولـت مـأمورلاری فرقه وی و سیاسی ایشچیلر دیر. گرک مرور زمانلا بو ایشچیلر اقتصادی و تجارتی ایشلره آشنا اولا بیلسینلر. بیزیم اقتصادی تدبیرلریمیزدن ان مهمی یئر بولگوسودور. بو واسطه ایله بیر ملیون کندلی یئر صاحبی اولاجاقلار. البته بو تئزلیکله او یئرلـردن، کفایـت قـدر اسـتفاده ئتمـک اولمـاز. لاکـن بیـز اینـانیریق کـه، دولـت فلاحـت بـانگینی قوتلنـدیریب،دورد- بئش ایلـدن سـونرا، فلاحـت محـصوللاریمیزین یوزقـات آرتماسـینا امکـان وئـره جکـدیر. یئـر بولگوسـو بـاره سینده اینـدی اولا بیلـر کـه، هامپـا و قـره آراسیندا اختلاف اولسون. لاکن یئرلی مـأمورلارا دستور وئریلیر کـه، اونـلاری بیـری- بیریله یاخینلاشدیرماغا چالیشسینلار. تـا بیـری- بیرینـه کمـک ئتسینلر کـه، قـارا آیاغـا قالخسین و هامپا ایله ده اختلاف چیخماسین.

آذربایجانـدا یئـر چوخـدور و آذربایجـان جمـاعتی ده زحمـتکش و چالیـشقان بیـر جماعت دیر. خلاصه یئرلرین بولونمه سی و یئر بولگوسو چوخ بؤیوک اقتصادی کمـک اولاجاقـدیر و بونـدان بئلـه مازنـدران و باشـقا یئرلـرده اولان آذربایجـانلیلار وطنلرینه قاییدیب زراعت ایشینه باخاجاقلار. البته بو ایشین سیاسی نتیجه سی ده چوخ بؤیوک دور. سیاست ایله اقتصاد بیر- بیرینـه مربوط دور. اگر بیر حکومت اقتصادی جهتجه قوتلنسه، سیاسی جهت جه ده قوتله نیر. تهران حکومتی خلقی قوتلندیرمکدن قورخور. من فکر ئدیرم که، خلقی آج ساخلاماقدادا تعمد وار ایدی. بیزیم حکومتیمیز خلق حکومتی اولدوغونا گؤره، گرک بیز خلقی آیاقلاندیراق. مثلا گرک بئلـه اولـسون که، بیر نفر خلق قوشونلاری سیراسینا گئتدیکده، عائله سیندن نگران قالماسین. لاکن آج اولدوقدا او گرک گئجه- گونـدوز معاش فکرینـده اولـسون و بئلـه آدامـدان فدائی و نظامی چیخماز.

باشقا بیر اقتصادی موضوع صنایع مسئله سیدیر. ملی حکومت قورولمادان اول بیزیم مهم کارخانالاریمیز تعطیل و یا اینکه تعطیل اولماق خطریندە ایدی. بیز اوچ دورد آیدا اونلارین ایشه سالینماسینی تأمین ئتدیک. ایندی هامیسی ایشله ییر و بو بیر منفعتدیر و مهم بیر ایشدیر. بو یاخین زماندا بو کارخانالار ئده بئله جکلر که، ئله پارچالار وئرسینلر که، مهم قسمت لباسیمیزی تأمین ئتسین. بو کارخانالار خیانت و اوغورلوق نتیجه سینده باتمیشدیلار. مثلا یونو بئش تومنه آلیب و کارخانایا ۱۵ تومنه ساتمیشدیلار. خلق سهملرینی بیر تومن قیزیل پولا آلمیشدیلار. لاکن ملی حکومت قورولمادان قاباق ۲ قران پول اونلارا وئریردیلر. ایندی او خیانتلری گؤرنلر قاچیرلار. لاکن مجازاتدان قاچا بیلمه یه جکلر. حاجی غلام جورابچی و باشقالاری ئوز گؤردوکلری پیس ایشلرین پاداشینی گؤره جکلر. ملی حکومت تشکیلیندن سونرا مسئله ساده بیر وجهله حل اولدو. ایندی کارخانالاردا ۴۰۰ نفر ایشچی ۸۰۰ نفرین گؤردوگو ایشی گؤرمگه موفق اولور. ایندی هم کیفیت، همده مقدار جهتجه، کئچن زماندان چوخ آرتیق، محصول گؤتورورلر. بو مسئله عین زماندا سیاسی بیر مسئله دیر. سربازلاریمیز چوخ یاخشی تعلیمات آلیرلار. لاکن پالتارلاری یوخ ایدی. ایندی بیز اونلارا پالتار وئرمگه موفق اولموشوق. بیز چالیشیریق که، بیرینجی درجه ده صنعتی ماشین ایشینه و سونرا ایکینجی درجه ده ال ایشلرینه باخاق. اما بو آغیر ایشدیر. دولت گرک بو چتین لیکلره فایق گلسین و بیز فایق گله جییک.

بیکارلیق مسئله سی بیزیم ایچون آغیر یوک دور. بیز گرک بونو آرادان گؤتورک. بیز بونادا تدبیرلر گؤرموشوک. یوللاریمیز که، ایندی چوخ پیس حالدا دیر، اونلاری دوزلتمک ایچون اقدام اولونور. مثلا آستارا- اردبیل، سایه قلعه- میاندوآب، زنجان- میانه- تبریز یوللاری دوزلمه لیدیر و بو صورتده نئچه مین عمله ایشله یه بیلر.

باغچیلیق و زراعت زمانی گلیب چاتیبدیر. کندلیلر ئوز زراعتلرینه گئده جکلر. بوندان باشقا بلدیه ده شهرین آباد اولماسی ایچون، بیر چوخ عمله ایشله ده بیلر. بیزیم آرزوموز بودور که، ایش سیزلیک آرادان گئتسین. بیرده چالشیریق که، ایش

سیزلرین سیاهیسینی توتاق. ایندی ایش سیزلیک داد فریادی چوخدور. لاکن هله ئله بیر احصائیه الده یوخدور. بعضی آداملار واردیر که، آنجاق میز باشیندا اوتورماق ایسته ییرلر و آیری ایشی گؤرمکه حاضر دگیل لر. بونلار پارازیت دیرلر. البته حقیقی ایش سیزلر واردیر که، کارخانالار باغلی اولماق نتیجه سینده وضعیتلری یاخشی دگیل دیر.

باشقا مسئله لرده عمومیتله ملی حکومتین دوام و بقاسی ایچون دور. ملی حکومت تأسیس اولدوقدا شعاریمیز ایالت و ولایت انجمنلری اطرافیندا ایدی. لاکن عملده گؤردوک که، بو، ملی حیاتیمیزی تأمین ئده بیلمیه جکدیر. بیز مجبور اولدوق که، ملی مجلس و ملی حکومت یاراداق. ایندی گرک بو ملی تشکیلاتی ساخلایاق. چونکه بو تشکیلات خلقین احتیاجی و ایسته دیگی اوزرینده عمله گلیبدیر.

خلق ملی حکومتی ئوزونونکو بیلیر و اونو ساخلاماغی ئوزونه بورج بیلیر. اولده بیر پارا مغرض آدملار دئدیلر که، گویا بیز ایران آذربایجانینی شورا آذربایجانینا یاپیشدیرماق ایسته ییریک. یا اینکه دموکرات فرقه سی آذربایجانی سووه ت حکومتینه ساتیبدیر. لاکن بیز گؤستردیک که، اونلار هامیسی یالاندیر. عملده اونو اثبات ئتدیک. ایندی قیزیل اوردو بورادان گئدیر. هامی بیلیرکه، قیزیل اوردونون ورودی سبب اولدو که، استبداد حکومتی یخیلدی. بونا گؤره گرک اوندان تشکر ئده ک که، رضا خانین استبدادی اونون گلمه سیله یخیلدی. بودا قیزیل اوردونون بیزه اولان بؤیوک خدمتی دیر که، ملی اسارتی سیندیردی. هله من دئمیرم که، اگر آلمانلار غالب اولوب آذربایجانا گلسیدیلر، بورادا حتی بیر ئوده قالمازدی. قیزیل اوردو استالینگراد، مسکوا، لنینگراد دا استبداد قوه سینی سیندیرماقلا دنیا خلقلریله برابر خلقیمیزین آزادلیغینی تأمین ئله دی و ئولکه میز قان دریاسینا دؤنمکدن خلاص اولدو و ایندی بو اوردو گئدنده گرک آلقیشلارلا اونو یولا سالاق. بیز بو مدتده گؤردوک که، قیزیل اوردو چوخ نجابت، متانت و اخلاقلا رفتار ئتدی. اونلارین رفتار و اخلاقی هامییا سرمشق اولدو فکر ئدین اگر آرتش شاهنشاهی اولسایدی نه ایشلر

چیخاردار‌دی و بیر شهره، قیزیل اوردو کیمی، فاتح اولاراق داخل اولسایدی خلقین باشینا نه کیمی فلاکتلر گتیره ردی.

قیزیل اوردونون گئتمه سی بیزیم ایچون ناگهانی دگیلدیر. بیز چوخ گوزه ل بیلیریک که، او اوردو توپراق آلماق و یا شهر اشغال ئتمکدن ئوتری سرحدیمیزی کئچمه میشدیر. اونون مقصدی دنیانی اسارت آلتینا آلماق ایسته ین فاشیزمین، ایراندا اولان، آثارینی ریشه دن کسمک ایدی و بونادا افتخارلا موفق اولوبدور. ایران خلقی، مخصوصاً آذربایجان جماعتی او قهرمان اوردونون بؤیوک خدمتینی هرگز اونودا بیلمز. خلقیمیز او اوردونون معنوی کمگینه همیشه منتدار قالاجاقدیر. بیز آرزو ئدیریک که، قیزیق اوردو همیشه دنیا آزادلیغی و دنیا دموکراتلیغینین نگهبانلیق وظیفه سینی عهده سینده ساخلاسین.

قیزیل اوردونون گئتمه سینی بیز مرتجعلر کیمی استقبال ئتمیریک. بیز اونو احترام و عزتله یولا سالیریق. ارتجاع ایسه اونون گئتمه سینده ئورونون ال- قولونون آچیلماسینی آختاریر. بیز آچیق دئیریک که، قیزیل اوردونون گئتمه سیله مرتجعلر چوخدا امیدوار اولماسینلار. آذربایجان خلقی آلدیغی آزادلیغی ساخلاماغا قادردیر. قیزیل اوردونون گئتمه سیله بیزیم ملتیمیز، اراده سیله الده ئدیلن آزادلیغی خلل دار ئتمیه جکدیر. ایندی ملی حکومتیمیزی گرک ساخلایاق. آذربایجان خلقی، حتی چوخ آز جمعیت اولسادا، آزادلیقدان دفاع ئده جکدیر. بونا گوره من سیزدن رأی اعتماد ایسته ییرم. (وکیللر: بیز رأی اعتماد یوخ، جانیمیز و مالیمیزی دا وئره جییک) بیز ایندییه قدر ملی آزادلیغیمیزی ساخلامیشیق. بونون بیرینجی ضامنی فرقه تشکیلاتیمیزدیر. ایندی تبریزده چوخ آز بیر ئو واردیر که، ئو اهلیندن، هئچ اولمازسا، بیر نفر دموکرات فرقه سینده اولماسین. گرک او فرقه نین رهبرلیگینه اعتراف ئده ک. بونون ایکینجی ضامنی ده بیزیم فدائیلریمیز دیر. اونلار آز بیر مدتده قیام ئتدیلر و ایندی ده آزادلیغیمیزین ضامن دیرلر. بیزیم فدائیلریمیزین تاریخی چوخ یاخین تاریخدیر. مصنوعی تشکیلات دگیلدیر و اونون تشکیل تاپماسی کئچن حکومتین

فشارلاری نتیجه سینده اولوب و ایندی ایسه بونلار ملی حکومتیمیزین دالیندا دورماغا حاضردیرلار. اونلار زنجاندا ذوالفقاری، اردبیل ده، اهر ده و باشقا یئرلرده اولان مخالف دسته لرینی ازدیلر. ایندی بیز فدائیلریمیزه امکان وئره جییک که، کوتان و خیش دالیندا ایشلیه- ایشلیه عین زماندا تفنگی اللریندن یئره قویماسینلار. تا آذربایجان وار، فدائی وار. چونکه او، آزادلیغی قورویدور. لاکن بو تشکیلاتی ساخلاماق بیر تک فدائیلرله اولماز. بیزیم منظم قوشونوموزدا گرک اولسون. بیز آز بیر زماندا منظم و قدرتلی بیر قوشون تشکیل ئتمیشیک. اگر ایندی بیر نقصی اولسادا تنزلیکله دوزلده جییک. قوشونو و فدائیسی اولمایان بیر ملت هئچ وقت آزادلیغی حفظ ئده بیلمز. بیز گرک هر بیر شئیدن کسه ک، فدائی و قوشونلاریمیزی قوتلندیره ک.

کتاب منبع سی: شهریورین اون ایکی سی

١٣٢٤ـ ١٣٢٥

آذربایجان دموکرات فرقه سینین بیرنجی ایل دونومی مناسبتیله

مرکزی تبلیغات شعبه سینین نشریه سی

تبریز ١٣٢٥

تایپ الیین: یاشار آذری

کتابخانانین اینترنت آدرسه: http://www.javaan.net/nashr.htm

پست آدرسه: BM IWSN, London WC١N ٣XX, UK

ایمل آدرسه: yasharazarri@yahoo.com

نشر کارگری سوسیالیستی نین مسئوله: یاشار آذری

تایپ الیین تاریخ: ١٣٨٥